

Bazar ertəsi, 28 oktyabr 1918-ci il, nömrə 24

AZƏRBAYCAN

Gündəlik siyasi, ictimai, ədəbi, iqtisadi türk qəzetəsidir

İkinci sənəyi-dəvamiyyəsi. Düşənbə, 21 məhərrəmülhəram sənə 1337. 28 təşrin-i-əvvəl sənə 1918.

Türk və islamlığa müfid məqalələrə səhifələrimiz açıqdır. Dərc olunmayan övraq iadə edilməz. Dərc edilən məqalatın mükafatını idarə təyin edir. Məhəlli-idarə: Bakı, Kolyubakinskaya küçədə “Azərbaycan” idarəsi. Telefon nömrə: 6-91. Tək nüsxəsi 50 qəpik.

Abunə şəraiti: Yanvarın birinədək Bakı üçün 35, başqa şəhərlərə 42 rublədir.

Bir aylığı Bakıda 12, başqa şəhərlərdə 19 rublədir.

Elan fiatı: sətiri 2 rublə. Kərratla gedən elanlar üçün güzəşt edilir.

ELAN

İqamətgah təəyyün [təyin edilməsi] və təxsis [ayrılması], Azərbaycan Cümhuriyyəti Daxiliyyə Nəzarətincə [Daxili İşlər Nazirliyi tərəfindən] icra edilməkdə isə də, zabitan [zabitlər] bu xüsusda əvvəla Bakı Komandanlığına müraciət edərək, alacaqları vəsiqələrlə Daxiliyyə Nəzarətində iqamətgah üçün təşəbbüsatda bulunmaları elan olunur.

*Bakı Komandanlığı:
Mirliva Mürsəl*

siridze məvacibi verilməklə iki həftəlik məzuniyyətə buraxılır.

Nömrə 52

Məhəmməd Hüseynov Gəncə mahalı, Nuxu və Ərəş uyezdlərində müdiriyyət dairəsinə katib təyin edilir.

Nömrə 55

Gəncə zəkur [oğlanlar] gimnaziyasının müdirlik vəzifəsini ifa edən D. P. Budarin vəqti-müəyyəndə [müəyyən edilmiş vaxtda] öz xidmətinə gəlmədiyinə görə, vəzifəsindən və həmişəlik üzrə xidmətdən kənar edilir.

HÖKUMƏT QƏRARDADI

Azərbaycan Maarif Nəzarətinin əmri

23 təşrin-i-əvvəl [oktyabr] 1918

Nömrə 19

Dəmiryol ali-ibtidai məktəbinin müəlliməsi Minodor Dmitriyevna Qot-

Əmr nömrə 46

20 təşrin-i-əvvəl [oktyabr] 1918

Əsgər cəm etməkdən ötrü, bu gün təşrin-i-əvvəlin 21-ində mənim idarəmdə olan nahiyənin dördüncü hissəsinə azim olacağıma [gedəcəyimə] görə, mənim birinci müavinim Məlik-Abbasova “Məcmuyi-qəvanin [Qanunlar toplusu] 715-inci maddə ikinci cild”

qanunu mövcubincə [qanununa uyğun olaraq] öz vəzifəsi icrasına başlamağı təklif edirəm. Nəzərə alınmaqdən ötürü, bu barədə Nahiyyə idarəsinə elan olunur.

Bu əmrin surəti Gəncə valisinə təqdim edilməlidir.

Nahiyyə naçalnikisi İsrəfilbəyov

SÜLH QARŞISINDA

Dörd il yarım davam edib də milyonlarca can, milyardlarla mal aparmış olan hərbin nəhayət qurtarmaq üzrə olduğu anlaşılmaktadır. Müharibə [savaşın] tərəflərdən Amerika ilə Almaniyə arasında neçə müddətdən bəridir ki, müharibəni bitirmək məsələsi haqqında notalar mübadilə edilməkdədir. İstanbuldan təlsiz teleqrafla verilən son xəbərdə, Almaniyanın Vilsona ikinci bir nota verərək, Müttəfiqlərin nə şərait [şərtlər] üzərinə barışmağa hazır olduqlarını sorduğu bildirilir. Bu surətlə mütarikə [atəşkəs] elanı və sülh müzakirəsinin [müzakirələrinin] başlanması Vilsonla müttəfiqlərinin cavabına bağlıdır.

Hələ Almaniyanın birinci notasından məlumdur ki, Düvəli-Mərkəziyyə [Mərkəz Dövlətləri] ittifaqı Vilsonun 8 noyabr tarixli nitqində göstərmiş olduğu 14 maddəlik sülh proqramını qəbul edir. Fəqət müharibə dövlətlər hər hangi şərait üzərinə sülh əqd edəcək

[bağlayacaq] olurlarsa olsunlar, bizim üçün başlıca bir məsələ var:

Ufaq [kiçik] millətlərin müqəddəratı!

Məlum olduğu üzrə, müharibənin ibtidasından [başlanğıcından] bəri, hər iki müharibə tərəfin diplomatları yeri gəldikcə “məzlum millətlərin hakimlər əlindən alınması” və “xırda millətlərin kəndi müqəddəratının kəndisinə verilməsi” uğrunda dava etdiklərini meydana atmaqda idilər. Doğrudur, taleyi-hərb [hərb taleyi] hangi tərəfə üz tutduqca, o tərəfin diplomatları, gözləri müvəffəqiyyət şöləsindən qamaşaraq, elan etmiş olduqları o böyük əsasları qismən unudur, yaxud ikinci sıraya buraxırırlardı. Lakin, bəinhəmə [bununla belə] ufaq millətlərin müqəddəratı məsələsi, ümumiyyətcə təmin edilməmiş olduğu halda, yenə də hərbin böyük bir amili kimi meydana idi. Həm böyləlikdə davam etməkdədir.

Həman mülahizə ilədir ki, bizcə bu gün sülh məsələsi meydana alaraq, neçə ildən bəri hərbin ağır yükü altında əzilməkdə olan bəşəriyyətə işıqlı ümid verdiyi bir zamanda, ufaq millətlərin müqəddəratı məsələsi yenə bütün mükəmməliyyəti ilə araya atılmalıdır.

Madam ki, hər iki tərəf məzlum millətlərin nicatı və “ufaqların müqəddəratı” üçün hərbi edirdi, şübhəsiz ki, sülh dəxi, səbəbi-hərb [müharibənin səbəbi] olan məsələlərin hüsnihəlli [uğurlu həlli] ilə əqd edilməlidir.

Digər tərəfdən bütün bəşəriyyətin zəhnini işğal edən böyük bir məsələ

var: Cahanşümul hərbi ümumi və daimi olmaq üzrə sabit sülh ilə qurtarmalıdır.

Bizcə sülh o vaxt sabit və ümumi olub daima davam edər ki, bu hərbdən sonra ufaq-böyük bütün millətlərin mənafeyi təmin edilsin. Halbuki, ufaq millətlərin müqəddəratının özlərinə tapşırılması məsələsi əsas qəbul edilməzsə, nəinki ümum millətlərin mənafeyi, hətta bir çox “xırda” millətlərin mövcudiyyəti belə təmin edilməmiş olar. Bu isə, mütləqə sülhün tez-tez pozulmasına bais ola bilər. Deməli, aləmi-bəşəriyyət bunca qurban verdikdən sonra, yenə də arzusuna nail olmaz.

Bu mülahizə ilə də ufaq millətlərin müqəddəratı məsələsi sülh konfransının iştiğal edəcəyi əsas məsələlərdən birisini təşkil etməlidir.

Fəqət, “özgə özgənin dərini lələ bayatısıyla çağırar” demişlər. Sülhün daimi və ümumi olmasında ən artıq mənfəətdar və mənafeyi ilə bərabər, mövcudiyyəti-milliyəsi [milli varlıqları] dəxi daima təhdid altında olan ufaq millətlər, kəndi müqəddəratlarının həllini böyük dövlətlərdən gözləyərək özləri dinməz-söyləməz əyləşəcək olursalar, heç şübhəsiz tarixi bir xəta işləmiş və bəlkə ümid etdikləri səadətlə bərabər, istiqlal və bəlkə mövcudiyyəti-milliyələrini qeyb etmiş olarlar.

Bundan dolayıdır ki, bizcə hal-hazırda ümum xırda millətlər - gərək yenidən istiqlaliyyət elan etmişlər, gərək

irəlidən müstəqil yaşamaqda olanlar və gərəkse hələ istiqlaliyyət almayaraq böyük millətlərin təhti-hakimiyyətində [hakimiyyəti altında] bulunanlar - bu gün həməvaz olaraq [bir ağızdan] səslərini ucaltmalı və milli hüquqlarının təmini, milli müqəddəratlarının kəndilərinə tapşırılmasını bir səsə tələb etməlidirlər.

Ufaq millətlərin həpsi bu məsələdə birləşərək səslərini ucaltsalar, şübhə yoxdur ki, sözlərini eşitdirər və arzu-larına nail ola bilərlər. Ona görədir ki, şimdiki artıq xırda millətlər dəxi, milli müqəddəratlarının öz əllərində olması və hüquq və mövcudiyyətlərinin təmin edilməsini istədiklərini elan etməli [bildirməli] və bu uğurda ciddi təşəbbüsə [təşəbbüslərə] girişməlidirlər.

Xəlil İbrahim

SÜLH ƏTRAFINDA

Lahey [Haaqa] Konfransı

Gözlənməkdə olan sülh müzakirə-tının [müzakirələrinin] Laheydə olacağı məhafili-siyasiyyədə [siyasi dairələrdə] danışılmaqdadır. Məsələ haqqında Felemenk [Hollandiya] hökuməti ilə müxəbirə [danışiq] davam edir. Felemenk hökuməti bu barədə öz razılığını xəbər vermişdir. Laheydə təcili surətdə Sülh Sarayı nizama salınmaqdadır. Ümumi cəlsələrin [iclasların] burada vəqə olacağı zənn edilir. Sülh konfransı ehti-

yacatından [ehtiyaclarından] ötrü Beynəlmiləl Tribunal binası həmçinin həzırlanmaqdadır.

Almaniyanın Vilsona notası

Berlin - 21 oktyabr. Yekşənbə [bəzar] axşamı Almaniya hökumətinin Amerika Cəmahiri-Müttəfiqə [Amerika Birləşmiş Ştatları] hökumətinə təslim etdiyi notanın məzmunu: Almaniya hökuməti işğal edilən yerlərin təxliyəsi təklifini qəbul etdikdə, bu nöqtəyində nəzərdə olmuşdur ki, təxliyə işlərini feilən icraya qoymaq və mütarikə şəraitini [atəşkəs şərtləri] əsgəri mütəxəssislərə vəgüzar edilməlidir [tapşırılmalıdır]. Bundan əlavə, cəbhələrdə olan qüvvənin bir-birinə nisbəti əsasən sazişə idxal edilməlidir. Almaniya hökuməti cüziyyəti [detalları] düzəltməkdən ötrü gözəl şərait vücudə gətirilməsini Vilsona təklif etmişdir. Almaniya hökuməti ümidvardır ki, Vilson alman millətinin şərəfinə və sülhün əsası olan ədalətə müvafiq olmayan tələbatın [tələblərin] heç birini təsvib [təsdiq] etməyəcəkdir. Almaniya hökuməti alman bərri [quru] və bəhri [dəniz] əsgərlərinə və camaatı [xalqı] üzərinə qanundan kənar və insaniyyətə müqayir [zidd] hərəkətlər haqqında atılan təhmətlər əleyhinə etiraz edir. Təxribat həmişə geri çəkilməyi örtməkdən ötrü lazım olmaqla bərabər, beynəlmiləl hüququnca da bu mənada qullanılır. Alman əsgərləri xüsusi əmlakı mühafizə etməklə bərabər, mümkün qədər əhali qeydinə qalmaq haqqın-

da ciddi bir əmr almışlardır. Cinayət baş verən yerdə müqəssirlər cəzaya giriftar ediləcəkləridir. Almaniya hökuməti həmçinin, guya Almaniya bəhri əsgərləri [dəniz əsgərləri, matroslar] gəmiləri qərq etdikdə, nicat verici qayıqları da sərnəşinləri ilə bərabər qəsdən tələf etmələri barəsindəki bəyanat müqabilinə də etiraz edir. Almaniya hökuməti böylə hadisələr baş verərsə, bu işin təhqiq edilməsi üçün bitərəf komissiyalara imkan verilməsini təklif edir. Sülh işlərinin müvəffəqiyyətli bir surətdə getməsinə mümaniət [maneçilik] göstərici şeyləri dəf etməkdən ötrü, bütün sualtı qayıqları komandirləri naminə [adına] sərnəşin gəmilərini qərq etməmək əmri verilmişdir. Şəraiti-hazirə [hazırkı şərait] üzrə sualtı qayıqları öz üssülhərəkətlərinə [bazalarına] qayıtmadan, bu əmrin hamı sualtı qayıqlarına çatacağına söz vermək olmaz. Vilson sülh əqd edilməsinin əsas şəraiti olmaq üzrə kontrolsuzluqdan nəşət edən [qaynaqlanan] başsızlığa istinad edici hər bir hökumətin bərtərəf edilməsini [aradan qaldırılması] göstərir ki, bu da öz-özlüyündə beynəlmiləl sülhü xələdar edə bilər [sülhə ziyan vura bilər]. Almaniya hökuməti buna cavab verir ki: “Şimdiyə qədər Almaniya İmperatorluğunda hökumət təşkilatına camaat nümayəndəliyi heç bir nüfuz yetirə bilməmişdir. Mühəribə və sülh məsələlərinin həllində məşrutə [konstitusiyə] qanunu camaat nümayəndəliyinin iştirakını lazım görməmişdir. Bu dairədə böyük təbəddülat

[dəyişikliklər] vücuda gəlmişdir. Təzə hökumət, camaat nümayəndəliyinin arzusuna müvafiq, ümumi, müsavi [bərabər], müstəqim [birbaşa] və gizli seçki qanunu əsası ilə vücuda gətirilmişdir. Reyxstaqda olan böyük fırqa başçıları hökumət heyətinə daxil olmuşlardır.

Həmçinin, gələcəkdə Reyxstaq[da] əksəriyyətin etimadına məzhər olmayan [etimadını qazanmayan] heç bir hökumət vücuda gətiriləmməz və öz fəaliyyətini davam ettirəmməz. İmperiya Kançlerinin [Kanslerinin] camaat nümayəndəliyi qarşısında məsuliyyəti qanunlar ilə müəyyən və təmin edilir. Təzə Almaniya hökumətinin birinci iqdamatı [təşəbbüsü] müharibə və sülh məsələlərinin həllində camaat nümayəndəliyinin rızası lazım olduğu kimi, məşrutə [konstitusiya] qanunlarının əvəz edilməsi təklifindən ibarət olmuşdur. Təzə üsuli-idarə [idarə tərz]i davamının təmini bir tək qanun təminatı ilə olmayıb, bəlkə bu tərz idarə qanunlarının tərəfdarı və bu qanunların ciddi surətdə genişlənməsini tələb edən alman milləti əksəriyyətinin qüvvətli arzusu ilə ola bilər. Vilson və mütəfiqlərinin kimlə müamələdə bulunmaları [kimlə danışmaq, haqq-hesab aparmaları] haqqındakı istizahına [izahat tələbinə] bu surətlə açıq cavab verilmiş olar ki, sülh və mütarikə təklifi əski məsuliyyətsiz və keyfəmayəşaya [öz keflərinə] xidmət edən hökumətdən deyil, məsuliyyətli və bütün alman millətinin əksəriyyətinə istinad edən

təzə hökumət tərəfindən sadir olmuşdur [meydana qoyulmuşdur].

AZƏRBAYCANDA

Gəncədə Hərbiyyə məktəbini bitirmiş birinci dəstə gənc zabitlərin oktyabrın 26-sında buraxılacaqları gözlənilməkdədir. Zabitlərin buraxılacağı gün təntənəli bir surətdə olacaqdır. Bu təntənəyə bütün hökumət ərkani və Baş Hərbiyyə Komandanlığı dəvət edilmişdir.

Qaçqınların İrəvandan bəri gəlməsi

Nafiə və Səhhiyyə Nəzarətinin [Səhiyyə və Sosial Təminat Nazirliyinin] Gəncədən aldığı teleqramdan anlaşılır ki, İrəvan qaçqınlarının axıntısı son dərəcə kəsbi-şiddət etmişdir [şiddətlənmişdir]. Bunlara ciddi və təcili müavinət [kömək] lazımdır. Davacata [dava-dərmana] böyük ehtiyac müşahidə edilməkdədir. Qaçqınlar dəmiryol ilə Kürdəmirə gəlməkdədirlər.

NƏZARƏTLƏRDƏ [NAZİRLİKLƏRDƏ]

Azərbaycan Hökumətinin 24 təşri-ni-əvvəldə [oktyabrda] vəqə olan iclasında Zurnabadda taun ilə mübarizə edici istasyonu hazırlamaqdan ötrü üç yüz min manat təxsis edilməsi [ayrıl-

ması] qərara alınmışdır.

Azərbaycan Cümhuriyyətinin əsgərlər ehtiyacatından [əsgərlərin ehtiyaclarından] ötrü mənzillər kirayə və təmir edilməsi üçün Daxiliyyə Nəzarəti [Daxili İşlər Nazirliyi] ixtiyarına yüz min manat para buraxılmışdır.

Azərbaycan Cümhuri Hökuməti 1919-cu il üçün hökumət siyahısı tərtib edilməsindən ötrü bir komissiya təşkil edilib və həmin komissiyaya bir sədr təyin etməyi Maliyyə Vəzarətinə [Nazirliyinə] təklif etmişdir.

ERMƏNİ-GÜRCÜ İXTİLAFI

Tiflisdən xəbər verilir ki, oktyabrın 19-unda gürcü hökumətinə bildirilmişdir ki, nizami erməni əsgərləri Kober mövqifi [stansiyası] ilə sərhəd körpüsü arasındakı məsafəni və Borçalı uyezdi Sanain ətrafını tutmuş və Gürcüstandan çıxmaları haqqında alman əsgərlərinin tələbinə baxmayaraq, yeni yerlər tutmaqda davam edirlər. Gürcü Xariciyyə naziri, erməni nümayəndəsi Camalyana bir nota verərək, Gürcüstan hökuməti həmişə Ermənistan ilə sərhəd məsələsini sülh təriqi [yolu] ilə həll etməyə hazır olduğunu bəyanla, böylə bir etilaf [razılıq] əmələ gəlmədən, erməni qoşunlarının Tiflis quberniyasına soxulmalarını erməni hökuməti tərəfindən Gürcüstan əleyhinə

bir ədavət kimi tələqqi [qəbul] edəcəyini bildirmişdir. Erməni nümayəndəsi həman gün Xariciyyə naziri müaviniylə görüşərək bəyan etmişdir ki, Borçalı uyezdindəki davalı yerləri ermənilər Osmanlı hökumətinin rızası ilə işğal edirlər. Eyni zamanda hökumət qərarıdadına görə, Hərbiyyə naziri Gürcüstan hüdudunun müdafiəsi üçün tədbirlər görmüşdür: Sanainə göndərilmiş zirehli tren [qatar] rəisi oktyabrın 20-sində xəbər vermişdir ki, Kober ilə Kalageran mövqifləri arasındakı körpünü ermənilər tərəfindən işğal edilmiş görərək, Gürcüstan ərazisinin təxliyəsinə tələb edici bir ultimatum vermiş və ayın 21-ində əməl edilmişdir. Camalyan notanı öz hökumətinə göndərmiş və gürcü Xariciyyə nazirinə bəyan etmiş ki, hər iki cümhuriyyət hökumətlərinin dostanə əlaqəni möhkəmləşdirmək uğrunda məsəisi [səyləri] nəticəsində, məsələnin hər iki millət üçün əlverişli bir surətdə sülh ilə həll ediləcəyinə ümidvar olur. Oktyabrın 23-ündə erməni Baş Vəziri [Baş Naziri] Kaçaznuni bir teleqraf çəkərək gürcü əsgərləri komandanlığı Şaqalı mövqifinin təxliyəsi haqqında ultimatum vermiş və erməni əsgərlərinə mövqifi boşaltmamaları barəsində hökm verilmiş olduğunu bildirərək, təvəqqe etmişdir ki, gürcü əsgərləri həman durduqları xətdə saxlansınlar və sərhəd məsələsi sülh ilə həll edilsin. Bunun cavabında Hərbiyyə naziri, Kaçaznuniyə bəyan etmiş ki, gürcü hökuməti özü təklif etdiyi kimi məsələnin

sülh ilə həllinə razıdır və gürcü qoşununa əmr olunmuşdur ki, durduğu xətdə dayanaraq dava hərəkəti başlasın. Fəqət, həman gün gürcü hökumətinə xəbər verilmişdir ki, erməni qoşunları Korincin təxliyəsinə tələb etmiş və sonra Korinc-Tsater xəttini tutaraq, alman qaraqolxanasını çəkilməyə məcbur etmişlərdir. Vəz [vəziyyət] və əhvalı müzakirə edərək, gürcü hökuməti Xariciyyə nazirinə tapşırılmışdır erməni vəkiliyə xəbər versin ki, əgər erməni qoşunları türklər getmədən əvvəl tutduğumuz xətti, Korinc, Tsater və Kamenka çayı ilə bərabər təxliyə etməsələr, yaxud Tiflis quberniyasında yeni ərazi tutsalar, gürcü hökuməti bu hərəkəti erməni hökuməti tərəfindən başlanmış bir müharibə əməliyyatı kimi tələqqi [qəbul] edəcək və hər iki cümhuriyyət üçün hasil olan fəna [mənfi] nəticənin məsuliyyətini onun öhdəsinə atacaqdır. Nota Camalyana verilmişdir. Hökumət ixtilafın sülh ilə yatırılacağına ümidini kəsmir.

RUŞƏN ƏŞRƏF BƏYİN ŞƏRƏFİNƏ ZİYAFƏT

Keçən günkü axşam, şəhərimizin üdəbə [ədibləri] və ziyalıları tərəfindən Baküdə müsafirətən [qonaq olaraq] bulunan, türk ədibi və şairi-şəhəri [məşhur şairi] Ruşən Əşrəf bəy həzrətlərinin şəərəfinə Yay klubunun böyük zalında gözəl bir ziyafət verildi. Daha bir-iki

sənə əvvəl xəyalımıza belə gələ bilməyən və yuxumuza girəmməyən “əcaib” [qəribəliklər] qəbilindən idi ki, əksəriyyəni müsəlmanlara qarşı qapısı bağlı olub da məhz qeyri-müsəlmanların təfərrüc [əyləncə] və istirahət yeri olan bu zalda qəhrəman Türk Ordusunun bir tərəfdə musiqi orkestri guruldayıb, digər tərəfdə də yenə o nəcib millətin incə saz taqımı [heyəti] tərənnümsaz olmaqla [tərənnüm etməklə], yerli müsəlmanların qəlbini zövq və şövq ilə doldururdu. Bu tərəfdən dəxi nətiqlər möhtərəm qonağımızın şəərəfinə bədanuş olaraq [qədəh qaldıraraq], gözəl-gözəl nitqlər söyləyirdilər.

Cavan şairimiz Cavad əfəndi öz nitqində pək doğru olaraq, bizi düşmən əlindən xilas edib, istiqlaliliyyətimizi özümüdə qaytaran qəhrəman Türk Ordusunun əqəbincə [ardınca] türkün ürfan [bilik, maarif] ordusu gələcəyini və möhtərəm Ruşən Əşrəf əfəndinin o ordunun müqəddimətülceysi [ordunun önündə gedən dəstə, kəşfiyyət qrupu] mənzələsində [yerində] olduğunu qeyd etdi.

Unudulmuş Azərbaycan ədəbiyyatını yenidən yada salmaq və bu ədəbiyyatın varlığını isbata yetirmək haqqında illərcə çalışmaqda olan möhtərəm Firidun bəy Köçərli cənabları Azərbaycan şivəsi ilə gözəl bir nitq söyləyib, bizim də ədib və şairlərimizin hal və zaman iqtizası [tələbi] ilə daim türk üdəbasını təqib etdiklərini bəyan qıldılar.

Azərbaycan dramnəvislərindən [dra-

maturqlarından] möhtərəm Nəcəf bəy Vəzirov cənabları haqlı olaraq söylədilər ki, biz Azərbaycan türkləri dilcə “piyada”yıq. Başımızdakı fikirləri və qəlbimizdəki hissiyatı bəyan etməyə dilimizdəki sözlər kifayət etməyir. Çünki, əsrlərdən bəri bizi öz dilimizi unutmağa məcbur edirdilər. Maarif naziri müavini Həmid bəy Şahtaxtinski cənablarının nitqi dəxi bu yolda olub, dil tərəfdən məzur tutulacağımızın [üzrlü hesab ediləcəyimizin] səbəbini bəyan etdilər. Allaha minlərcə şükür olsun ki, bu gün öz dilimizi azad və sərbəst bir surətdə yenidən öyrənməyə artıq mümaniat [manecilik] yoxdur.

Əziz qonağımız möhtərəm Ruşən Əşrəf bəy həzrətləri nətiqlərimizə cavab olaraq, səlis və bəliğ [bəlağətli] bir nitqlə məclis əhlini feyzyab etdilər. Ədib əfəndi bizim Bakıda, özünü ikinci bir İstanbulda zənn edirmiş. Təvazö edərək söyləyirdi ki, mən bu şərəfə və bu ehtirama layiq deyiləm, özüm də buraya Azərbaycan qardaşlarımı ziyarət qəsdilə gəlib, dərvişanə bir surətdə dönüb dolaşmaq istərdim. Amma siz Azərbaycan türkləri bizim üçün o dərəcədə susamışsınız ki, mənə möhtərəm bir türk hesab edib də haqqımda bu qədər canfəşanlıq göstəriyorsunuz. Ədib əfəndi vədə verdi ki, İstanbula övdət edib də [qayıdıb] Azərbaycan türkləri haqqında var qüvvəsilə çalışacaqdır; ədəbiyyatımızdan, əxlaq və adatımızdan [adətlərimizdən], arzu və amalımızdan bəhslə biz türkləri İstanbulla tanıtdıracaqdır və İstanbul ilə

Azərbaycan arasında hər bir cəhətcə mətin bir rabitə təşkilinə bütün səy və qüvvətini sərf edəcəkdirlər. Əziz qonağımızın gözəl nitqi sürəkli alqışlarla qarşılandı.

Məclis əhli qəhrəman Türk Ordusu zabitanı-möhtərəməsindən [möhtərəm zabitlərindən] Asim bəy əfəndi cənablarının da əsgərcəsinə söylədiyi bəliğ nitqini dinləyib, feyzyab oldular; müzəffər Türk Ordusu şərəfinə dəxi bir çox nitqlər söyləyib, “Yaşasın Türk Ordusu!” deyə zabitanı-hazirun əfəndiləri [orada olan zabitləri] alqışladılar. Bə'dəhu [sonra] Azərbaycan mücahidlərindən məşhur İsa bəy Aşurbəyli cənablarının son sözləri ilə rəsmi-ziyafət [ziyafət mərasimi] tamam olub, məclis əhli əziz qonağımızla xudahafizləşib, şad və bəxtiyar bir surətdə evlərinə övdət etdilər [qayıtdılar].

Ayn

Çocuq şeirləri:

Dəyirmən

Sevgili “Cahid”ə

Bax şu gözəl dəyirmən
Dönüyor hər gün həməən.
O, köydən az ötədə
Tarlada bir köşədə
Tənha, tək bir qulübə
Yüksək, sivri bir izbə.
Kənarına damının
Ta yanına camının
Dörd taxta qol gərilmış,

Həpsinə bez sərilmiş.
 Yel əsincə o bezlər
 Şişər, qanada bənzər.
 O qollar artıq dönər,
 Dönər; bunu görənlər
 Sanarlar bir qoca əl
 Onlara der: Mənə gəl.
 Ətrafında çocuqlar,
 Civarında quşcuqlar
 Qoşuşarlar, düşərlər,
 Ötüşərlər, üşərlər.
 Dəyirmənçi bəmbəyaz
 Çıxar baxar gah bir az,
 Sonra yenə qapanar,
 Çünki un çox toplanar.
 Arabalar ötədən
 Daha çıxıb gəlmədən
 Çuvalları doldurar,
 Yeni buğda buldurar.
 Rüzgar əsər muttasıl,
 Qanad durmaz, bax nasıl
 Yorulmadan gidiyor,
 “Çalışmaq nə xoş” diyor.
 Altun günəş batarkən,
 Quş yuvada yatarkən
 Üfqə salam yollayar,
 İşləyib yel qollayar.
 Fəqət axşam olunca,
 Qaranlıqlar dolunca
 Rüzgar bir an duruyor,
 Sanki həyat quruyor.
 Şişkin bezlər enərək
 Çırpınmalar dinərək
 Dinlənir dəyirmən,
 “Tənbəl, diyor, sən əylən”.
 Lakin gümüş ay gecə
 İşığını sərpdikcə
 Qanad yenə canlanır,
 Çalışmaqla şanlanır.
 Çoban qaval çalarkən,
 Ay buluda dalarkən,
 Qoyun-quzu mələrkən

Düşünməz heç gec, erkən
 Dönər, dönər o qollar,
 Muttasıl un ufalar.
 Fəidəli dəyirmən
 Gecə-gündüz didinmə
 Bizə verir səadət,
 Əkmək böyük bir nemət.
 Öyütməzsən əgər un
 Tütməz olar bir furun.
 Artıq həyat tükənər,
 Qıtlıq, ölüm bəklənər.

*Ruşən Əşrəf
 İstanbul: 1916*

SAĞALMAZ YARALARIMIZ

“Kaspi” qəzetəsinin 89-cu sayında “Mart vüquatına [hadisələrinə] aid” sərlövhəsi ilə dərc edilmiş şayani-diq-qət [diqqətəlayiq] bir məqaləni biltər-cümə [tərcümə edərək] qarilərimizə [oxuyucularımıza] təqdim edirik:

Tiflis “Vozrajdeniye” qəzetəsi may sayılarının birində mart axırlarında Bakı vüquati-müəssifəsini [kədərli hadisələrinə] mövsuq vərəqələrlə [mötəbər sənədlərlə] təşrih edən [açıqlayan] “Ağa Xas” imzası ilə çap edilmiş bu məqalə ancaq bu halda burada alındığından, bu maraqlı əhvalatdan əhali yeni hali [xəbərdar] ola bilər:

Miralay Maqalov qitəsi [hərbi hissəsi] ilə işğal olunmuş Hacıqabul möv-qifinə [stansiyasına] nisan [aprel] ayı vəsətində [ortasında] iki vaqondan ibarət bir qatar varid oldu. Vaqonlarda poçt-teleqraf məmuru Pavel Aleksan-

droviç, iki teleqraf məmuru, on texnik və qitələr [hərbi hissələr] bulunurdu. Şuproviç yədində [əlində] onun Bakı və Tiflis şəhərləri arasında olan teleqraf və telefon xətlərini təmirat üzrə Şaumyan tərəfindən məmur olunduğunu [vəzifələndirildiyini] haiz [göstərən] bir vəsiqə bulunmuş və təhərriyat [axtarış] əsnasında Şuproviç üzərində Bakı bolşevik komissarı və eyni zamanda Gəncə Erməni Milli Komitə idarəsi müdiri Tarayev tərəfindən məzkur [adı çəkilən] komitəyə olan bir məktub bulundu. Bu məktubun məzmunu ermənilərin nə məramda olduqlarını qayət aşkar şərh etdiyinə məbni [görə], bunun tibqi olaraq [ey-nən] çap edilməsi lazım görülür. Məktub da budur:

“Əziz arxadaşlarım, mənim Gəncədən əzimetim [gedişim] pişəzvaxt [qabaqcadan] müqərrər edilmiş [qərarlaşdırılmış] olsa da, o qədər tez oldu ki, sizinlə görüşüb Bakıda olacaq hərəkətim haqqında sizdən bir təlimat ala bilmədim. Mahəza [bununla belə], komitədəki fəaliyyətim və vəzifəmdən bizə ən zəruri şeyləri bildiyimdən, lazımləri [lazım olan şeyləri] bey etməyə [almağa] başladım. Ən ibtida da [əvvəl də] koks aramağa, ciddən [ciddi] hərəkətə iqdam etdim [girişdim] və ənvaimüsiətlə [bir çox çətinliklə] 60 pud buldum. Bu koks Aram Verdiyən üçün olmayıb, sənətxanalara [sənaye müəssisələrinə] təxsis edilmişdir [ayrılmışdır]. Birinci dəfə olaraq iki meşok göndərirəm. Bunun sizə vüsul ola [çata] bilə-

cəyini yəqin edə bilmədiyimdən, qüsuru [qalanı] burada məhfuzdur [mühafizə edilir]. Aram Verdiyən üçün çox məşəqqətlə üç ədəd baqır [mis] əritməyə məxsus tiqel buldum. Bunların iki ədədi xas [xalis] ingilis işidir [malıdır].

Daha da iqtiza edərsə [lazım gələrsə], rus tiqeli bulmaq mümkündür. Fiatı [qiyməti] 100 markaya. Fəqət bunlar və başqa lazımlə əşyalar bey edilmək üçün üç min rublə daha lazımdır. Gətirdiyim üç min rublənin nəyə sərf edildiyini buradakı vəsiqədən anlarsınız. Arxadaşım Gülxəndəryanla həmrəy olaraq min iki yüz rubləyə bir teleqraf aparatı və 45 pud dəmir bey etdim [aldım]. Fəqət bunların cümləsi ilə kifayət etmədim.

Stepan Şaumyanın sizə və mənə olan rəğbətini gördükdə, sizlə onun irtibatına [rabitəsinə, əlaqəsinə] məxsus və bundan bir xətt də Milli Müşavirə Məclisinə ayrılmaq üzrə bir teleqraf xətti çəkilməsinə Stepanı mayıl [razı] etdim və bu xətt yapımaq üçün Pavel Aleksandroviç azim oldu [yola düşdü]. Məzkur [adı çəkilən] xəttə təxsis edilmək [ayrılmaq] üzrə məccanən [pulsuz] iki ədəd teleqraf və iki ədəd telefon aparatı, lazımı miqdarda batareyalar, on verst əla dəmir tel ki, bunların cümləsi on min rubləyə mal ola [başla gələ] bilər və məzkur xətt təmiratına sərf ediləcək qədər məbləğ Şaumyan tərəfindən mənim kəfalətimlə [zəminliyimlə] əta edilmişdir [bağışlanmışdır]. Tədad olunan [sadalanan] əşyanı Pavel Aleksandroviç kəndisiylə götürür. Bu

gözəl hədiyyə bir ay müddətində mənim məcburi sükutuma qarşılıq ola biləcəyini ümid edirəm.

Bundan başqa bura cəbhəsində artıq lazım olmadığı halda, iyirmi ədəd telefon aparatı, altmış verst telefon və teleqrafa məxsus yer altından çəkilən dəmir tel (kabel) bizim mahal üçün verilməsini Stepan Şaumyan vəd etmişdir. Pavel Aleksandroviç işinə iki-üç verst kabel kafidir. Qalan altı-yeddi verst kabeli siz Zurnabaddan o yana olan yavuq köyə qədər xətti uzatmağa qullana bilərsiniz. Cəmi [bütün] Bakı vüquəti [hadisələri] haqqında Pavel Aleksandroviç sizə müfəssələn məlumat verir. Ancaq Atabekyanın qətl edilməsini sizə xəbər verirəm.

Türk dilində intibahnamə [təbliğat vərəqəsi] göndərirəm. Bunların müsəlman köylərində paylanmasını burada çox arzu edirlər. Cümlənin əllərini sıxıram, xülusi-qəlblə [səmiimi-qəlblə] arxadaşlıq salamını təbliğ edən S. Taran.”

“Dəmir ilə koks başqalarını şüphələndirməyə səbəb ola biləcəyinə məbni [görə], yaxşı olar ki, nemsələrdən rica edəsiniz məzkur [adı çəkilən] əşyanı onlar götürsünlər. Guya “Kolonya [Köln] üçün imiş”. “Yenə də o”.

Bu məktubdan başqa Şuproviç üzərində Gəncə erməniləri isminə erməni dilində yenə də məktublar bulunmuş. Həman məktublarda vahiməli Bakı faciəsini belə yazırlar:

“Üç gün müddətində şəhərin tamam hissələrində onları (müsəlman-

ları) tələf etməyə davam edildi və müsəlman evləri yandırıldı, bir kimsə salamat azad edilmədi. Cümləsini bir-bəbir öldürürldi. Bu adi bir qırğın idi. Soqaqlar meyitlərlə dolmuş idi. Nikolayevsk soqağından meydana qədər bazar tamam yandırıldı. Gəncənin əvəzi çıxdı. Uşaq, böyük, arvad və kişi heç kəsə fərq qoyulmayıb, hamısını qətl edirlər. Daşnaksaqanların bitərəf durmalarına inanma, bunlar yolları tutdular ki, köylərdən imdada kimsə gələ bilməsin. Həmidiyyə, İsmailiyyə binaları və Dikaya Divizya qışlası yaxıldı. Bu halda Müsavat bürosu yanır. Müsəlman hissəsində salamat bir ev qalmadı. Cəmi [bütün] müsəlman ev, dükən və mağazaları talan edilib, yaxılmışdır.

Çocuqlar nə vaxt gələcəklər, göndər, bunları görüb, şad olsunlar. Bir müsəlman həyatına daxil olub, burada otuzdan qırxa qədər çocuq, arvad və erkək cənazələrini quru yerdə buraxılmış gördüm. Müsəlmanların tələfatı, yalnız qətl edilənlər beş-altı minə qədərdir. Rüzgar [külək] mane olmasaydı təyyarələr göyə qalxıb, qüvvələr birikdikdə [birləşdikdə] bunların təkmilini [hamısını] dənizə tökməklə, bir dəfə olaraq bunlardan xilas olmaq mümkün idi. Lənkəran, Petrovsk işğal edilmiş, Şamaxıya və Hacıqabula əsgər göndərilmişdir. İyirmi-iyirmi beş günə qədər Gəncədə olmağımıza ümid edirəm.

Gəncə bir azca da davam etsin [dözsün], Amazasp böyük cəsarət gös-

tərib onları gözəl əzdi.”

Şuprovic və onun məiyyətində [yanında] bulunanları hamil [aparan] qatarda Tarayevin məktubunda yazılan əşyanın cümləsi mövcud idi. Bunlardan başqa, Şuprovicdə Bakı ilə Gəncə aralarındakı mövqiflərin [stansiyaların] isimləri, şifrəsi və patlanqıclar bulundu. Baqır [mis] ərildilməyə məxsus tiqel və başqa şeylər Tarayev tərəfindən Gəncə Erməni Milli Komitəsi rəisi və hal-hazırda Quberniya komissarı müavini Malxazova təslim edilmək üçün verildiyini Şuprovic və onun adamları iqrar [təsdiq] etdilər. Bakı faciəsində firqə mənsubiyyəti mülahizə edilmədiyi [nəzərə alınmadığı] məzkur şəxslərin təqriratından [ifadələrindən] aşkar olurdu. Belə ki, intelligentlərlə bərabər, bolşevik fəhlə müsəlmanlarını da öldürürmüşlər. Buna da səbəb, məzlumların müsəlman olmaları imiş.

Tarayev məktubunun əhəmiyyətli yeri Malxazovun müsəlman köylərində nəşr edilmək üzərə bolşevik ədəbiyyatı göndərilməsi bəyan olunan yeridir ki, bu da Gəncə quberniyasında lazimə qədər aşkar və aşnaların xətirəsi üçün, Zülqədərov və başqa mülkədarların qətl edilməsinə dair olan hərəkətlərdən bir nümunədir.

Şuprovic və onun arxadaşlarında bulunan övraq [sənədlər] Revolyusion tribunalına [inqilabi tribunala] verilmişdir. Bunların məzmunundan Bakı faciəsində ermənilərin qayələri nə olduğu aşikardır. Ermənilərin Bakıda bol-

şevik namı [adı] ilə yaptıkları təşəbbüsət [işlər, hərəkətlər], bolşeviklik üçün olmayıb, bolşevikliyə ancaq burası bənzəyirdi ki, bisilah [silahsız] və məzlum əhalini qorxutmaq üçün heç bir iqlamatdan [addımdan] çəkinməyirlərmiş. Bakıda bigünah əhalini də nizə töküüb, onları suda boğmağa da iqlam edilirmiş.

İrəvan quberniyasında mitralyoz və top vasitəsilə 199 köy təxrib edilib [dağıdılıb], müsəlman yurduna erməni qaçqınları dolmuşdur.

Şamaxı mahalına dörd min nəfərdən ibarət bir qitə [hərbi birlik] göndərilib, əhali tədib edilir [cəzalandırılır] və dörd min əsgərin yüzdə səksəni erməni olur. Bunların cümləsindən [hamısından] Bakı faciəsi nə məram üzrə oynandığı və bu faciə əsnasında ermənilər nə vəzifədə bulundurları mənəcə aşikar olsa gərəkdir.

Məhəmməd

BİR ZIYA [İTKİ]

Bu günlərdə kimsə xəbərini bilmədən, otuz beş ildən bəri Bakı türk və müsəlman səhnəsində bitəmənnə [təmənnəsiz], könüllü surətdə çalışaraq, bu uğurda hər şeyindən keçən aktyorlarımızdan Kərbəlayi Cahangir Zeynalov vəfat etmişdir. Kərbəlayi Cahan-giri Bakıda tanımayan bir kəs yoxdur. 18 Mart hadisəyi-müəssifəsindən [kədərli hadisəsindən] sonra, başqa türk və

müsəlmanlar kimi İrana fərar etmiş [qaçmış], 6 ay bir müddət orada yaşamışdır. Son günlərdə İrandan öz yurduna övdət etmiş [qayıtmış], xəstələ-nərək vəfat etmişdir.

Ölüm haqdır. Kimsə bunun əlindən təxlisi-giriban [yaxasını xilas] edəmmə-yəcəkdir. Kərbəlayi Cahangirin bu surətlə vəfat edərək, çalışdığı maarif və xeyriyyə cəmiyyətləri üzvlərinin və aktyor arxadaşlarının və mətbuat xadimlərinin xəbəri olmadan dəfn edilməsi təəssüf ediləcək, bəlkə əfv edilmə-yəcək bir haldır. Zamanəmiz o qədər keşməkeşli bir hal almışdır ki, kimsə öz yaxın tanışlarından belə olsun vaxtli-vaxtında xəbər tutammır. Kərbəlayi Cahangirin vəfatı və dəfni də bu qəbil olmuşdur. Lakin onun qövm-əqrəbası vəfatı xəbərini qəzetə elanları ilə xəbər verə bilərdilər ki, bu bizim şəhərimizin adətidir. Nəilsə [necə olmuşsa] burasına etina edilməmişdir.

Kərbəlayi Cahangir otuz beş sənə bir zamandır ki, səhnə və teatro işlərində çalışır və öhdəsinə götürdüyü müzhik [gülməli] rolları layiqincə ifa edirdi.

“Hacı Qara” və “Hacı Qəmbər” komediyalarının qəhrəmanları dərxatir edilərkən [yada salınarkən], ixtiyarsız olaraq insanın nəzərində Kərbəlayi Cahangir təcəlli edir [canlanır]. Son on ildə faciələrdə də iştirak edib, birinci dərəcə baş rollar oynayırdı. Hər nə qədər yaşı altmış beşi təcavüz etmişdisə [keçmişdisə] də, ruhu cavan idi. Vaxtilə Bakıda təşkil edilmiş “Nicat”,

“Səfa” və “Nəşri-Maarif” kimi cəmiyyətlərdə idarə üzvü sifəti ilə çalışmışdır. Kərbəlayi Cahangir yanılmayırsam, Azərbaycan səhnəsində ən ixtiyar [yaşlı] aktyor idi. Tanrının rəhmətində olsun.

BAKİ XƏBƏRLƏRİ

Neftçilər Şurasında

Tağı bəy Səfəraliyevin Ticarət və Sənəət [Sənaye] nazirinin müavinliyinə təyininədən naşi [təyini səbəbindən], Neftçilər Şurasının üzvlüyünə mühəndis Rüstəm bəy Sultanov intixab edilmişdir [seçilmişdir].

- Ümuri-Xeyriyyə və Nəfiə [Xeyriyyə və Sosial Təminat] nazirinin Göyçay və Şamaxı əhalisinə şəhər anbarlarından dərman buraxmaq barəsindəki təklifinə şəhər bələdiyyə idarəsi cavab vermişdir ki, axır vaxtlarda şəhər anbarlarından dərmanların azalmağından dolayı, yaxın zamanda xəstəxanalarda dərman belə tapılmayacağı hiss edilir.

Məhkəmə müəssisələri təşkili

Bu günlərdə müxbirimiz Bakı nəhiyə məhkəməsi sədri Perçixin ilə mü sahibədə bulunmuşdur. Perçixin cənabları məsələni böylə təsvir edir:

Məhkəmə müəssisələrinin təşkili şəhərdə bitmişdir. Hal-hazırda bir çox istintaq komissionları və başqa müəssisələrdən məlumat və ərizə [ərizə] gəlməkdədir. Sabiq qulluqçular öz yer-

lərini tutmuşlar. Qəzalarda əhval vəxamət kəsb etmişdi [ağır vəziyyət yaranmışdı]. Sabiq məmurları bulmaq çətinidir. Yenilər isə qəzalara getməyə razı olurlar. Bu işi bir qədər də müsəlman məmurları yoxluğu çətinləşdirir. Müsəlman əhalisi olan yerlərdə müsəlman məmurları bulunması ən lazımlı məsələdir. Məhkəmə işləri məhəlli [yerli] lisanla olmalıdır. Kargüzarlıq isə hələlik rus lisanında olacaqdır.

Ümumiyyətlə, məhkəmə işləri təşkilatı yaxın zamanda yaxşılaşacaqdır. Miri [mülki] şöbənin əvvəlinci iclası olmuşdur, cinayət şöbəsi isə hələlik işə başlamamışdır. Məhkəmənin böyük salonunun Türk Hərbi məhkəməsi tərəfindən tutulması, işi bir qədər də geriye atır.

Perçixin cənabları müsahibəsinin nəticəsində [sonunda] demişlər ki, məhkəmə işlərini düzgün bir hala salacağına itminan [arxayınlıq, əminlik] hasil etmişdir.

Edam

Dün Bakıda bir neçə adam asılmışdır. Bunlar özbaşına axtarış yapmaq, oğurluq və sairə kimi cinayətdə ittiham edilirlərmiş.

Rus Milli Komitəsində

Zaqafqaziya Rus Milli Komitəsi Tiflisdəki səfirimiz vasitəsilə Azərbaycan hökumətinə müraciətlə, Milli Komitənin Barsov nam [adlı] nümayəndəsinin Azərbaycana gəlməsinə müsaidə

[icazə] istəmişdir. Barsov Azərbaycandakı ümuri-xeyriyyə [xeyriyyə işləri] ilə tanış olmaq, xüsusən mal mübadiləsi üçün müzakirətdə [müzakirələrdə] bulunmaq üçün gəlir. Bakıdakı Komitə şöbəsi Ticarət və Sənəət [Sənaye] nazirindən Barsovin gəlməsinə müzakirətdə bulunmağı [köməklik göstərməyi] rica etmişdir.

Bakı üçün yanacaq

Bakı bələdiyyəsinin Ərzaq şöbəsi qərar qoymuş ki, Bakı əhalisi və hökumət idarələri üçün məhrumat [yanacaq] tədarük etsin. Aleksandr Kosteniç Ərzaq şöbəsi tərəfindən vəkalətən Dərbənd mövqifinədək [stansiyasınadək] gedəcəkdir ki, mövqiflərdə hazır olan odunları Bakıya gətirsin.

XARİCİ XƏBƏRLƏR

Nikolay Nikolayeviçin edam edilməsi

Jeneva [Cenevrə] - İsveçrə mətbuatına Tsarski Selodan verilən xəbərlərə görə, sabiq Rus ordusu Baş komandanı Nikolay Nikolayeviç təşrinə-əvvəlin [oktyabrın] 16-ncı gecəsi edam edilmişdir.

Berlin - Almaniya Ərkani-Hərbinin [Baş Qərargahının] nümayəndəsi siyasi müşavirdə bəyan etmişdir ki, Almaniyaya müharibəni bitirməyə məcburdur, halbuki işbu müharibəni məğlub ol-

madan davam etdirə də bilər. Bu məlumat Vilsonun cavabi notasına çox təsir etmişdir.

Kiyev - Sofiya Meydançasında ukraynalılar nümayiş yapmışlar. Rusiya hüddudundan Almaniya qoşunları 10 çağırım içəri çəkirlər. Amerika hökuməti Ukrayna istizahına [izahat tələbinə] cavab olaraq demişdir ki, Sülh konqresində bütün Rusiya nümayəndələrini görmək istəyirlər.

Moskva - Fransa mətbuatı məmləkətdə aclıq başlanmasını qeyd edirlər.

Kiyev - Şura hökuməti Voronejə köçür. Ruhani və burjuaziya istehkamat işlərində işləmək qəsdilə səfərbərlik elan edilmişdir.

Kazanda

Bolşeviklər vürudundan [gəlişindən] sonra fəhlələrin yeni üsyanı olmuşdur. Bunlar səfərbərlik, quldurluq, həczlər [müsadirələr] əleyhinə etiraz edirmişlər. Üsyan yatırılmışdır. 61 fəhlə, 380 burjua, ruhani və zabıt gülləbaran edilmişdir. 4000-dən ziyadə əhali həbsə alınaraq 500 min manat təzminatı hərbiyyə [hərbi təminat] tələb edilmişdir. İşbu məbləği 4 günə kimi verməlidirlər. Verilməzsə rəhn [girov] surətilə həbsə alınmışlar qətl ediləcəklər.

İspanyol nəzləsi [ispan qripi] ilə mübarizə

Avstriya ordusu təbiblərindən Kar-

naseviç ispanyol nəzləsi əleyhinə dərman tapmışdır. Bu əlac yaxşı nəticələr verir. Ən yaxın zamanda məcburən bütün Avstriya ordusunda əsgərlərə peyvənd edəcəklər.

Leninə suiqəsd

Leypsiq - 18 təşrinə-əvvəl [oktyabr]. “L. V. Q.” qəzetəsinin Kiev müxbiri teleqrafən [teleqraf vasitəsilə] xəbər verir ki, Kurskda Leninə yenidən suiqəsd edilmişdir. Lenini çiyindən tapanca qurşunu ilə yaralayan cani dərdəst edilmişdir [tutulmuşdur].

Rusiya Cümhuriyyəti

“Q. F.” Londradan xəbər verir: “İngiltərə hökumət məhafilində [dairələrində] bir böylə şayiə dəvəran edir [gəzir] ki, Etilaf hökumətləri bolşeviklərlə mübarizə edən bütün firqələrlə müzakirədən sonra qətl etmişlər mərkəzi bir Rusiya Cümhuriyyəti təsis edərək ayrılmış başqa-başqa hökumətləri işbu mərkəzə ilhaq etsinlər və gələcək rəisi-cümhurun [dövlət başçısının] kim olacağı məsələsi də məhəlli-müzakirəyə qoyulmuş [müzakirəyə çıxarılmış] imiş. Əvvəllər Kerenskinin namizədliyi təklif edilsə də, burjuaziya tərəfindən rədd edilmişdir. Kerenski Amerikaya gedib təbliğat yapmaq layihəsindən vaz keçmişdir. Ehtimal ki, Kerenski Arxangelskə qayıdıb hökumətdə bir yer tutana kimi orada qalacaqdır.”

Şimali Qafqaziyada

Şimali Qafqaziyadan Tiflisə gələn-

lərin dediyinə görə, Kislovodsk Kuban kazakları tərəfindən işğal edilmiş, Pyatigorsk isə hələlik bolşeviklər əlindədir. Buraya Andjiyevski nam [adlı] bolşevikin təhti-komandasında [komandanlığı altında] qoşun qitəsi [hissəsi] gəlmişdir. Bu şəxs məhəlli [yerli] qırmızı qvardiyanı qovub ərkani-hərbini [baş qərargahını] isə güllələtməmişdir. Qırmızı qvardiya komandanı Bilenkoviçi həbsə almışdır. Qırmızı qvardiya zabitanını [zabitlərini] şiddətlə təqib edirlər. Bunları qətdən müqəddəm [öldürmədən əvvəl] gözlərini çıxarır, dillərini belə kəsirlər. Kislovodskda qırmızı tədhiş [terror] elan edilmişdir.

Ermənistanda

“Orizon” qəzetəsinə İrəvandan xəbər verilir:

“Təşrini-əvvəl [oktyabrın] 5-ində Türkiyə hökumətinin Qafqaziya Ordusu Baş komandanı Xəlil paşa həzrətləri İrəvana varid olmuş [çatmış], həman gün də Təbrizə azim olmuşdur [getmişdir]. Xəlil paşanın əzimətindən [gedişindən] sonra Türkiyə hərbi anbarlarından, bir ay bundan irəli komandan tərəfindən erməni hökumətinə vəd edilmiş olan 12 min pud buğdanın verilməsi barəsində əmr verildi.”

Bununla bərabər xəbər gəlmiş ki, Türklər Qarakilsə ilə Lorini təxliyə edərək erməni hökumətinə işbu yerləri təhvil götürməsi təklif edilir. Təşrini-əvvəl 3-ündə katolikos İrəvana gəlmişdir. Katolikos türk səfiri Məhməd Əli paşanı ziyarət etmişdir. Paşa kato-

likosu məmnuniyyətlə qəbul edərək şərəfinə bir ziyafət vermişdir.

“J. D.” qəzetəsinin xəbərlərinə görə, Türkiyə Hərbiyyə nazirinin əmri mövcibincə [əsasında] Azərbaycan hökumətinə təklif edilmişdir ki, Ermənistan-dakı qaçqınlara 90 min pud buğda buraxılsın.

Satılır

Yatacaq, qonaq, xörək odalarından [otaqlarından] ibarət və qeyri gözəl müxəlləfat [ev əşyaları], xalı və pərdələr satılır.

Ünvan: Vrangelski və Persidski caddələrin küncündə Budaqovun evi. Nömrə 7/10, otaq nömrə 5. İkinci mərtəbədə. Görmək mümkündür saat 2-dən 8-ə kimi.

225

Diş həkimi Melçarski

Torqovaya soqaqda Muxtarovun xanəsində nömrə 15. Dişlərə tədavi edir, doludur, ağrısız ixrac edir. Gözəl altın və sairə dişlər emal edir. Xəstələri qəbul edir: səhər saat 9-2-yədək.

210 12-3

Arvad diş həkimi Moiseyeva-Levin

Olqinski caddədə ev nömrə 5, 3-üncü mərtəbə, sağda. Telefon nömrə 06-23.

Dişlərə müalicə edir, çıxarır. Kauçuk və qızıl üzərində sabiq Berlin şəhər müalicəxanasının müdiri nəzarəti altında süni dişlər qayırılır.

Qəbul edir: səhər saat 9-dan 1-ə kimi; axşam saat 5-dən 8-ə kimi.

216 25-4

Diş müalicəxanası**S. M. İtkinin süni diş laboratoriyası**

Dişlərin ağrısız çəkilməsi. Təzə üsulla farfor və qızıl dişlər qondarılması. Dişlərini qayıtdırmaq və diş qoydurmaq xahişində olanlar səhər saat 9-dan birə və 4-dən 6-ya qədər qəbul olunurlar.

Ünvan: Bolşoy Morskoy küçədə 37 nömrəli ev, telefon 06-25.

208 5-3

Müsəlman diş təbibəsi Ayna xanım

Malakan bağının qarşısında Zeylidso-nun kabinəsində hər gün xəstə qəbul və hər növ diş emal və tədavi [müalicə] edir. Zabitan və əfradın [zabitlərin və əsgərlərin] dişləri əhvən şəraitlə [münasib şərtlərlə] tədavi və emal edilir.

213 12-6

Həkim S. L. Şklovskaya

Mamalıq və daxili ünas əmrəzini [qadın xəstəliklərini] qəbul edir. Naxoşlar qəbul olunur: səhər saat 9-dan birə və 5-dən 7-yə qədər. Ünvan: Aziatski küçədə nömrə 153, Bolşoy Morskoy və Krasnovodski küçələrin arasında. Telefon: 50-67.

209 12-4

Arvad diş həkimi Z. A. Şexter xanım

Dişlər ağrısız çıxarılır. Qızıl qapaq, qarma və hər növ qayıрма dişlər. Dişin yaxşı qayrılması təmin olunur. Kənardan gələn-lər üçün iş tezliklə görülür. Qiymətlər mü-nasibdir. Qəbul olunur 9-dan 2-yə və axşam 4-dən 7-yə kimi. Vorontsovski küçə, 14 nömrəli evdə, paradni qapıdan.

215 25-5

Səadət mədrəsəsi bununla ümuma elan edir ki, şöbə və siniflərə ərizələr qəbul olunur və təşrini-saninin [noyabrın]

birindən etibarən mədrəsələrdə dərslər başlanacaqdır. İdarə açıqdır səhər saat 9-12-yədək. Adres: Suraxanski soyaq, nömrə 197. “Səadət” idarəsi.

227

Satıram

Hamı dəmiryollarına cövhər, neft, ma-zut və yağ vaqonlarına dublikatlar.

Bakı - Hacı-Turxan neft şirkəti kantoru. Qorçakovski caddədə Kontrol pereuloku-nun [döngəsinin] küncündə, nömrə 17-3. Telefon nömrə 12-08.

229

Bu günlərdə Üçüncü Ünas [qız] eda-diyəsində (gimnaziya) türk dilində əlifba, birinci və ikinci ehtiyat sinifləri açıldığından, arzu edənlər ərizə [ərizə] təqdim etməkdə müsariət etsinlər [tələssinlər].

Məktəbin dəftərxanasında hər gün saat 10-dan 2-yə qədər ərizə qəbul edil-ir.

226

Müdirilər:

Ceyhun bəy Hacıbəyli
Şəfi bəy Rüstəmbəyli

QEYD VƏ ŞƏRHLƏR

Sülh qarşısında

səh. 389. “Bu mülahizə ilə də ufaq millətlərin müqəddəratı məsələsi sülh konfransının iştirak edəcəyi...”: Qəzetdə “iştirak” yerinə səhvən “işğal” getmişdir.

Sülh ətrafında:

Almaniyanın Vilsona notası

səh. 390. “Təxribat həmişə geri çəkilməyi örtməkdən ötrü lazım olmaqla bərabər, beynəlmiləl hüququnca da bu mənada qullanılır.”: Bu cümlə bir az qarışıq və anlaşılmazdır. Qoşunların geri çəkilmək məqsədi ilə, keçdiyi yerlərdə dağıntılara yol verməsinə haqq qazandırılır və bu hərəkətin beynəlxalq hüquqa zidd olmadığı deyilir.

Nəzarətlərdə

səh. 392. “Azərbaycan Cümhuri Hökuməti 1919-cu il üçün hökumət siyahısı...”: burada söhbət büdcədən gedir.

Ruşən Əsrəf bəyin şərafinə ziyarət

səh. 393. “Yay klubu”: Bakıda, hazırda Azərbaycan Dövlət Filarmoniyasının yerləşdiyi bina.

“İncə saz taqımı [heyəti]”: klassik türk musiqisi ifa edən, kamança, ney, tənbur, ud, qanun və sair alətlərdən və müğənnilərdən ibarət musiqi heyəti.

“Cavan şairimiz Cavad əfəndi öz nitqində pək doğru olaraq...”: burada şair Əhməd Cavad nəzərdə tutulur; “öz nitqində pək doğru olaraq” yerinə qəzetdə “pək doğru öz nitqində olaraq” getmişdir.

“Dəyirmən” şeiri (səh. 394-395)

üçün lüğət

“dəyirmən”: dəyirman.

“qulübə”: daxma.

“izbə”: alçaq tavanlı, işıqsız yer.

“cam”: pəncərə.

“qoca”: böyük.

“civarında”: yan-yörəsində.

“düşmək”: yıxılmaq.

“ötüşmək”: civildəşmək.

“üşmək”: toplaşmaq.

“ötədən”: uzaqdan.

“muttasıl” (müttəsil): daima.

“qaval”: tütək.

“ufalamaq”: öyütmək, xırdalamaq.

“furun”: soba.

Dəyirmən

səh. 395. “Düşünməz heç gec, erkən”: Bu misra qəzetdə belə getmişdir: “Düşünməz heç kim, erkən”. Şeirin Türkiyədəki nəşri əsas alınaraq, mirsa düzəldildi. (Bax. “Tələbə dəftəri” uşaq jurnalı, cild 2, sayı 32, səh. 516.)

Sağalmaz yaralarımız

səh. 396. “tiqel” (almanca: tiegel, rusca: тигель): müxtəlif metalları əritmək üçün istifadə olunan, odadavamlı qab, buta.

səh. 397: Amazasp: “Daşnaksutyun” partiyasının liderlərindən, erməni qatil və terrorist Hamazasp Srvandzyan nəzərdə tutulur.

Bir ziya

səh. 398. “18 mart hadisəyi-müəssifəsindən...”: ermənilərin Bakıda və eləcə də Azərbaycanın başqa yerlərində Azərbaycanlılara qarşı törətdikləri soyqırım (Mart soyqırımı) nəzərdə tutulur. Qətləamlar 30 mart – 2 aprel 1918-ci il tarixləri

arasında davam etmiş, əsas qırğın Bakıda 31 martda (köhnə təqvimlə 18 mart) başlamışdır.

Xarici xəbərlər:

Leninə suiqəsd

səh. 401. “L. V. Q.”: “Leypsiqskaya večernyaya qazeta” (Лейпцигская вечерняя газета) [Leipziger Abendzeitung] nəzərdə tutulur. Bax. “Leypsiqer abendzeytunq”.

Xarici xəbərlər:

Ermənistanda

səh. 402. “...Qafqaziya Ordusu Baş komandanı Xəlil paşa həzrətləri...”: Qafqaz İslam Ordusunun komandanı Nuri paşa idi. Qafqaz İslam Ordusu Türkiyənin Şərq Ordular Qrupunun tərkibinə daxil idi. Şərq Ordular Qrupunun Baş komandanı Xəlil paşa (Xəlil Qut) idi.

“J. D.”: “Joxovrdi dzayn” (Xalqın səsi) adlı erməni qəzeti nəzərdə tutulur.